

“HUQUQIY TA'LIM JARAYONIDA O'QUVCHILARNING HUQUQIY ONGINI SHAKLLANTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLARNING AHAMIYATI”

Muallif:

Yaxshimuratova Iroda Olimbayevna

Qoraqalpog'iston Respublikasi, Amudaryo tumani

Davlat va huquq asoslari fani o'qituvchisi.

Annotatsiya: *Ushbu maqolada umumta'lim maktablarida huquqiy ta'lim jarayonini takomillashtirish, o'quvchilarning huquqiy ongini shakllantirishda innovatsion pedagogik yondashuvlarning ahamiyati yoritilgan. Darslarda interfaol metodlar va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish samaradorligi tahlil qilingan.*

Аннотация: *В статье рассматривается значение инновационных педагогических подходов в формировании правового сознания учащихся в процессе правового образования. Проанализирована эффективность использования интерактивных методов и современных технологий на уроках права.*

Annotation: *This article highlights the importance of innovative pedagogical approaches in developing students' legal awareness in the process of legal education. The effectiveness of interactive methods and modern technologies used in law lessons is analyzed.*

Kalit so'zlar: *huquqiy ta'lim, huquqiy ong, innovatsion yondashuv, interfaol metodlar, huquqiy madaniyat.*

Kirish

Bugungi kunda jamiyatda huquqiy davlat va fuqarolik jamiyatini barpo etish jarayonida yosh avlodning huquqiy ongini yuksaltirish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Huquqiy bilimlarga ega, o'z huquq va majburiyatlarini anglaydigan shaxslarni tarbiyalash umumta'lim maktablari oldida turgan asosiy vazifalardan biridir. Ayniqsa, “Davlat va huquq asoslari” fanining o'qitilishi orqali o'quvchilarda qonunlarga hurmat, huquqiy mas'uliyat va faol fuqarolik pozitsiyasini shakllantirish imkoniyati kengayadi. Shu bois huquqiy ta'lim jarayonida an'anaviy o'qitish usullari bilan bir qatorda innovatsion pedagogik yondashuvlardan foydalanish zarurati tobora ortib bormoqda. Mazkur maqolada huquqiy ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlarning ahamiyati, ularning o'quvchilarning huquqiy ongini shakllantirishdagi o'rni ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Bugungi globallashuv va axborotlashgan jamiyat sharoitida yosh avlodni huquqiy jihatdan yetuk, mustaqil fikrlaydigan va ijtimoiy faol shaxs sifatida tarbiyalash ta'lim tizimi oldida turgan muhim vazifalardan biridir. Jamiyatda huquqiy davlat va fuqarolik jamiyatini barpo etish jarayonida o'quvchilarning huquqiy ongini yuksaltirish, ularni qonunlarga hurmat ruhida tarbiyalash alohida ahamiyat kasb etadi.

Umumta'lim maktablarida o'qitiladigan “Davlat va huquq asoslari” fani mazkur jarayonda yetakchi o'rin tutadi. Ushbu fan orqali o'quvchilarga davlat tuzilishi, huquqiy munosabatlar, shaxsning huquq va majburiyatlari, shuningdek, huquqbuzarliklarning oqibatlari haqida dastlabki tushunchalar beriladi. Biroq mazkur bilimlarning samarali o'zlashtirilishi ko'p jihatdan dars jarayonining qanday tashkil etilishiga bog'liqdir.

Bugungi kunda ta'lim tizimida an'anaviy o'qitish usullari bilan cheklanib qolish o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini pasaytirishi mumkin. Shu sababli huquqiy ta'lim jarayonida innovatsion pedagogik yondashuvlar, interfaol metodlar va zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish zarurati tobora ortib bormoqda. Bunday yondashuvlar o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirib, ularni hayotiy vaziyatlarda huquqiy bilimlardan foydalanishga o'rgatadi.

Muallifning pedagogik tajribasidan kelib chiqib shuni ta'kidlash mumkinki, huquq fanlarini o'qitishda darslarni hayotiy misollar, real huquqiy vaziyatlar va amaliy topshiriqlar asosida tashkil etish o'quvchilarning huquqiy ongini shakllantirishda samarali natija beradi. Shu bois mazkur maqolada huquqiy ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlarning ahamiyati, ularni dars jarayonida qo'llash usullari hamda ularning o'quvchilar huquqiy ongiga ta'siri tahlil qilinadi.

ASOSIY QISM

1. Huquqiy ta'limning mazmuni va tarbiyaviy ahamiyati

Huquqiy ta'lim umumta'lim maktablarida o'quvchilarning huquqiy bilimlarini shakllantirish bilan birga, ularda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni rivojlantirishga xizmat qiladi. "Davlat va huquq asoslari" fanini o'qitish jarayonida o'quvchilar jamiyatda amal qilayotgan qonunlar, huquqiy munosabatlar hamda shaxsning huquq va majburiyatlari haqida muhim bilimlarga ega bo'ladilar. Huquqiy ta'limning tarbiyaviy ahamiyati shundaki, u o'quvchilarda qonunlarga hurmat, adolat va mas'uliyat hissini shakllantiradi. Dars jarayonida huquqiy tushunchalarni real hayot misollari bilan bog'lab tushuntirish o'quvchilarning mavzuni chuqurroq anglashiga yordam beradi. Natijada o'quvchilar huquqbuzarliklarning salbiy oqibatlarini tushunib yetadilar va bunday holatlarga nisbatan murosasiz munosabatda bo'lishga o'rganadilar.

Shuningdek, huquqiy ta'lim o'quvchilarning ijtimoiy faolligini oshirib, ularni jamiyat hayotida faol ishtirok etishga undaydi. Bu esa yoshlarning kelajakda ongli va mas'uliyatli fuqaro bo'lib yetishishiga xizmat qiladi.

2. Innovatsion pedagogik yondashuvlarning huquqiy ta'limdagi o'rni

Zamonaviy ta'lim jarayonida innovatsion pedagogik yondashuvlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Huquqiy ta'lim jarayonida interfaol metodlar – munozara, bahs, "aqliy hujum", keys-stadi, rolli o'yinlar va guruhli ishlardan foydalanish o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Muallifning amaliy tajribasida darslarda huquqiy vaziyatlarni tahlil qilish usuli samarali natija bermoqda. Masalan, o'quvchilarga muayyan huquqiy holat berilib, ular guruhlarda muammoni muhokama qilish va qonuniy yechim topishga undaladi. Bu esa o'quvchilarning mustaqil fikrlashini, mantiqiy tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Rolli o'yinlar orqali o'quvchilar sud jarayoni, huquqni muhofaza qiluvchi organlar faoliyati bilan tanishadilar. Bunday mashg'ulotlar darsni jonlantirib, o'quvchilarda huquqiy bilimlarga nisbatan qiziqishni kuchaytiradi.

3. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari

Bugungi kunda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Huquqiy ta'limda elektron darsliklar, multimediali taqdimotlar, videomateriallar va onlayn testlardan foydalanish dars samaradorligini oshiradi. Muallif o'z darslarida slaydli taqdimotlar va qisqa videoroliklardan foydalanib, mavzularni yanada

tushunarli va qiziqarli tarzda yetkazib bermoqda. Bu usul o'quvchilarning e'tiborini jamlashga yordam berib, bilimlarni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Shuningdek, test topshiriqlari orqali o'quvchilarning bilim darajasini aniqlash va baholash imkoniyati yaratiladi. Bu esa ta'lim jarayonida tahliliy yondashuvni kuchaytiradi.

4. Amaliy mashg'ulotlar orqali huquqiy ongni shakllantirish

Huquqiy ta'limda amaliy mashg'ulotlarning o'rni beqiyosdir. Dars jarayonida huquqiy masalalar yechish, huquqiy hujjatlar bilan ishlash, qonun moddalarini tahlil qilish o'quvchilarning bilimlarini amaliyotda qo'llash ko'nikmasini shakllantiradi.

Masalan, o'quvchilarga Konstitutsiyaning ayrim moddalarini o'rganish va ularni hayotiy vaziyatlar bilan bog'lash topshiriladi. Natijada o'quvchilar qonunlarning hayotdagi ahamiyatini chuqurroq anglay boshlaydilar. Bunday mashg'ulotlar orqali o'quvchilarda huquqiy mas'uliyat, adolat va qonuniylik tamoyillari mustahkamlanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, huquqiy ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlardan foydalanish o'quvchilarda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni shakllantirishning muhim omili hisoblanadi. Interfaol metodlar va zamonaviy texnologiyalar asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarning faolligini oshiradi va ularni jamiyatda faol fuqarolar etib tarbiyalashga xizmat qiladi. Xulosa qilib aytganda, umumta'lim maktablarida huquqiy ta'limni samarali tashkil etish o'quvchilarning huquqiy ongini shakllantirishda muhim omil hisoblanadi. Ayniqsa, "Davlat va huquq asoslari" fanini o'qitishda innovatsion pedagogik yondashuvlardan foydalanish darslarning mazmunini boyitadi hamda o'quvchilarning bilimlarni ongli ravishda o'zlashtirishiga xizmat qiladi. Muallifning pedagogik tajribasidan kelib chiqib aytish mumkinki, dars jarayonida huquqiy vaziyatlarni tahlil qilish, munozara va rolli o'yinlar kabi interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning faolligini oshiradi. Bunday mashg'ulotlar orqali o'quvchilar o'z huquq va majburiyatlarini chuqurroq anglay boshlaydilar, qonunlarga nisbatan mas'uliyat hissi shakllanadi.

Shuningdek, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish huquqiy ta'limning samaradorligini yanada oshiradi. Elektron resurslar, taqdimotlar va test topshiriqlari o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirib, huquqiy bilimlarni mustahkamlashga yordam beradi. Natijada o'quvchilarning huquqiy madaniyati yuksalib, huquqbuzarliklarning oldini olishga qaratilgan ijobiy munosabat shakllanadi.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash joizki, huquqiy ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlarni izchil va tizimli qo'llash har bir o'qituvchidan ijodkorlik, mas'uliyat va pedagogik mahoratni talab etadi. Bunday yondashuvlar asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarning nafaqat huquqiy bilimlarini, balki hayotiy ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. Bu esa kelajakda jamiyatda faol, qonunlarga hurmat bilan qaraydigan va fuqarolik burchini chuqur anglaydigan shaxslarni tarbiyalashga mustahkam zamin yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. — Toshkent.

O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. — Toshkent.

O'zbekiston Respublikasining “Bola huquqlarining kafolatlari to'g'risida”gi Qonuni. — Toshkent.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim va yoshlar tarbiyasiga oid farmon va qarorlari.

Davlat va huquq asoslari fanidan o'quv dasturi va o'quv qo'llanmalari. — Toshkent.

Jo'rayev R.X., Saidahmedov N. Pedagogik texnologiyalar va ta'limda innovatsiyalar. — Toshkent.

Ishmuhammedov R.J. Ta'limda interfaol metodlar. — Toshkent.

Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch. — Toshkent.

Huquqiy ta'lim va tarbiya masalalariga bag'ishlangan ilmiy maqolalar to'plami. — Toshkent.

www.lex.uz — O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari milliy bazasi.
